

65 NĂM QUAN HỆ VIỆT NAM - IN-ĐÔ-NÊ-XI-A (1955-2020):

NHÌN LẠI VÀ HƯỚNG TỚI

Dương Văn Huy* - Hoàng Thị Giang**

Tóm tắt

Kể từ khi thiết lập quan hệ ngoại giao (30/12/1955) đến nay, quan hệ hữu nghị hợp tác giữa Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đã có những bước phát triển vượt bậc, mang lại lợi ích cho cả hai bên. Cả Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đều là thành viên tích cực của ASEAN và luôn ủng hộ lẫn nhau trong các vấn đề song phương và đa phương. Nhân kỷ niệm 65 năm ngày thiết lập quan hệ ngoại giao giữa hai nước, bài viết nhìn lại quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a trên các lĩnh vực chính trị - ngoại giao, kinh tế, quốc phòng - an ninh và các lĩnh vực khác; từ đó đưa ra đánh giá về triển vọng của mối quan hệ này trong thời gian tới.

Từ khoá: Việt Nam, In-đô-nê-xi-a, quan hệ Việt Nam-In-đô-nê-xi-a, Đông Nam Á, ASEAN.

In-đô-nê-xi-a là nước bạn bè truyền thống của Việt Nam, có sự tương đồng về quá trình đấu tranh giành độc lập dân tộc, và có vai trò quan trọng tại khu vực Đông Nam Á. Kể từ khi Việt Nam và In-đô-nê-xi-a thiết lập quan hệ ngoại giao ngày 30/12/1955, mối quan hệ giữa hai nước không ngừng phát triển. Mối quan hệ hữu nghị truyền thống Việt Nam - In-đô-nê-xi-a được xây dựng trên nền tảng vững chắc do Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Sukarno gây dựng; được các thế hệ lãnh đạo, nhân dân hai nước dày công vun

* PGS.TS, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á.

** TS, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á.

đáp, xây dựng, và phát triển. Trong 65 năm qua, quan hệ hữu nghị và hợp tác giữa hai nước đạt nhiều thành tựu quan trọng. Đồng thời, quan hệ Việt Nam và In-đô-nê-xi-a cũng có tầm quan trọng chiến lược. Cả hai đều là thành viên tích cực của ASEAN; ủng hộ mạnh mẽ lẫn nhau trong các vấn đề song phương và đa phương. Trong bài viết này, chúng tôi điểm lại chặng đường lịch sử 65 năm phát triển quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a và đánh giá triển vọng quan hệ giữa hai nước trong thời gian tới.

Nhìn lại 65 năm quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a

Lĩnh vực chính trị - ngoại giao

Trong 65 qua, mặc dù tình hình thế giới, khu vực và tình hình ở mỗi nước có những diễn biến phức tạp, thăng trầm khác nhau, song quan hệ chính trị - ngoại giao giữa Việt Nam và In-đô-nê-xi-a vẫn phát triển mạnh mẽ.

Theo Đại sứ In-đô-nê-xi-a tại Việt Nam Ibnu Hadi, In-đô-nê-xi-a và Việt Nam không chỉ là nước láng giềng, mà còn là đối tác và bạn bè thân thiết. Mỗi quan hệ này đã được Tổng thống Sukarno và Chủ tịch Hồ Chí Minh dày công vun đắp. Các chuyến thăm lịch sử của Chủ tịch Hồ Chí Minh tới In-đô-nê-xi-a và của Tổng thống Sukarno tới Việt Nam đã tạo nền tảng vững chắc cho quan hệ hai nước cho đến hôm nay. Tình bạn giữa hai nhà lãnh đạo không chỉ là kho báu lịch sử cần được vun đắp và truyền lại cho các thế hệ lãnh đạo và nhân dân hai nước. Hơn thế nữa, đây còn là động lực để hai nước tăng cường hợp tác trong nhiều lĩnh vực, trên nhiều cấp độ.¹

¹ “Năm 2019: Nhiều dấu ấn trong quan hệ Việt Nam - Indonesia,” *Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam*, ngày 28/01/2020, <http://dangcongsan.vn/doi-ngoai/nam-2019-nhieu-dau-an-trong-quan-he-viet-nam-indonesia-547228.html>.

Việt Nam và In-đô-nê-xi-a thiết lập quan hệ cấp Tổng Lãnh sự ngày 30/12/1955.² Đây được coi là ngày thiết lập quan hệ ngoại giao giữa hai nước. Trong thời kỳ chống Mỹ, In-đô-nê-xi-a vẫn duy trì quan hệ ngoại giao với Việt Nam. Năm 1963, Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam đặt cơ quan ở Jakarta. Ngày 29/7/1975, In-đô-nê-xi-a công nhận Chính phủ cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam. Trong giai đoạn 1955-1965, các lãnh đạo cao nhất của Đảng, Chính phủ Việt Nam đã thăm In-đô-nê-xi-a: Chủ tịch Hồ Chí Minh (26/2-11/3/1959), Thủ tướng Phạm Văn Đồng, Chủ tịch Quốc hội Trường Chinh, đồng chí Lê Đức Thọ, đồng chí Nguyễn Duy Trinh. Một số lãnh đạo cấp cao In-đô-nê-xi-a cũng đã thăm Việt Nam, trong đó có chuyến thăm của Tổng thống Sukarno (24-29/6/1959), Chủ tịch Quốc hội Satono, Đại tướng Mokoginta... Sau khi giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước năm 1975, Thủ tướng Phạm Văn Đồng thăm chính thức In-đô-nê-xi-a trong chuyến công du Đông Nam Á (20-23/9/1978). Ngày 9-12/11/1990, Tổng thống In-đô-nê-xi-a Suharto thăm chính thức Việt Nam.

Bước sang thế kỷ XXI, quan hệ Việt Nam-In-đô-nê-xi-a có những bước phát triển vượt bậc. Năm 2003, trong chuyến thăm cấp Nhà nước tới Việt Nam của Tổng thống In-đô-nê-xi-a Megawati Sukarnoputri, hai bên đã ký Tuyên bố chung thiết lập Quan hệ Hữu nghị và Toàn diện bước vào thế kỷ 21 và ký Hiệp định Phân định ranh giới thềm lục địa. Đây là dấu mốc lớn, mở đường cho hợp tác và quan hệ hai nước phát triển trên nhiều lĩnh vực. Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng thăm chính thức In-đô-nê-xi-a ngày 8-9/8/2007, theo đó lãnh đạo hai nước nhất trí đưa quan hệ song phương lên một tầm cao mới. Trao đổi đoàn các cấp tiếp tục được duy trì và thúc đẩy những năm sau đó. Năm 2008, các đoàn In-đô-nê-xi-a thăm Việt Nam có đoàn của Ủy ban chống tham nhũng, Học viện Tự cường Quốc gia, Học viện Tham mưu Lục quân, Ủy ban Đối ngoại-An

² Hai nước nâng cấp quan hệ lên cấp Đại sứ ngày 15/8/1964.

ninh-Quốc phòng và Thông tin Liên lạc của Quốc hội. Trong năm 2009, về phía Việt Nam có đoàn Phó Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Đức Kiên thăm làm việc In-đô-nê-xi-a (4/2009). Về phía In-đô-nê-xi-a, có đoàn Chủ tịch Hạ viện (Dewan Perwakilan Rakyat Republik Indonesia Serikat, DPR-RIS) Agung Laksono thăm Việt Nam (8/2009); đoàn Bộ trưởng Ngoại giao In-đô-nê-xi-a Marty Natalegawa thăm xã giao Việt Nam (11/2009). Tháng 9/2011 trong chuyến thăm In-đô-nê-xi-a của Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng, hai bên nhất trí phát triển quan hệ hướng tới Đối tác chiến lược.

Tháng 6/2013, Chủ tịch nước Trương Tấn Sang thăm In-đô-nê-xi-a. Chuyến thăm nhằm khẳng định chính sách nhất quán của Việt Nam coi trọng tăng cường quan hệ hữu nghị và hợp tác với In-đô-nê-xi-a, một đối tác truyền thống và quan trọng. Theo đó, lãnh đạo hai nước nhất trí nâng cấp quan hệ Việt Nam-In-đô-nê-xi-a lên *Đối tác chiến lược* (ký ngày 28/6/2013). Việt Nam trở thành đối tác chiến lược duy nhất của In-đô-nê-xi-a tại Đông Nam Á kể từ năm 2013. Tháng 10/2013, Bộ trưởng Ngoại giao hai nước đã ký chương trình hành động triển khai quan hệ hợp tác đối tác chiến lược giai đoạn 2014-2018. Tháng 8/2017, Tổng bí thư Nguyễn Phú Trọng thăm In-đô-nê-xi-a, hai bên ký nhiều bản ghi nhớ hợp tác song phương, Tổng bí thư Nguyễn Phú Trọng và Tổng thống In-đô-nê-xi-a Joko Widodo khẳng định mối quan hệ hữu nghị truyền thống, hợp tác toàn diện giữa hai nước và trao đổi sâu rộng về các định hướng, các biện pháp làm sâu sắc hơn nội hàm quan hệ đối tác chiến lược, đưa quan hệ hai nước ngày càng đi vào chiều sâu, hiệu quả và thực chất trên tất cả các lĩnh vực. Việt Nam và In-đô-nê-xi-a cũng đã ký Kế hoạch hành động về thực thi quan hệ Đối tác Chiến lược giai đoạn 2019-2023 như một định hướng trong việc tăng cường hợp tác song phương.³ Năm 2019 kỷ niệm 60 năm chuyến thăm của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Tổng thống Sukarno. Năm 2020, Việt Nam và In-đô-nê-xi-a ký

³ “Năm 2019: Nhiều dấu ấn trong quan hệ Việt Nam - Indonesia.”

Nghiên cứu Quốc tế số 4 (123)

niệm 65 năm thiết lập quan hệ ngoại giao. Đây là những mốc quan trọng đánh dấu sự phát triển toàn diện giữa hai nước.

Bên cạnh việc duy trì tiếp xúc cấp cao, Việt Nam và In-đô-nê-xi-a cũng đã thiết lập được nhiều cơ chế hợp tác song phương như Ủy ban Hợp tác Song phương cấp Bộ trưởng Ngoại giao (JCBC) thiết lập năm 2011; Tham khảo Chính trị cấp Thứ trưởng Ngoại giao năm 2005 (đến 2007 thống nhất chuyển thành cơ chế họp Các quan chức Cao cấp của JCBC); cơ chế Tham khảo Hoạch định Chính sách cấp Vụ trưởng Bộ Ngoại giao, thiết lập năm 2005; Nhóm làm việc chung cấp Cục trưởng Cục Đối ngoại, Bộ Quốc phòng thiết lập năm 2010; Đối thoại hải quân cấp Phó Tham mưu trưởng thiết lập năm 2011; Đối thoại Chính sách Quốc phòng cấp Thứ trưởng thiết lập năm 2010; Đối thoại an ninh cấp Thứ trưởng thiết lập năm 2016; Nhóm làm việc chung về giáo dục-đào tạo thiết lập năm 2017; Ủy ban Hỗn hợp về Hợp tác Kinh tế, Khoa học và Kỹ thuật (JC-ESTC) cấp Bộ trưởng Thương mại, thành lập năm 1990.

Lĩnh vực kinh tế

Nhằm thúc đẩy hợp tác kinh tế song phương, Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đã ký kết một số hiệp định, thỏa thuận, trong đó có Hiệp định thương mại (ký ngày 8/11/1978, sau được thay thế bằng Hiệp định ký ngày 23/3/1995); Hiệp định về hợp tác kinh tế, khoa học kỹ thuật (ngày 21/11/1990); Hiệp định khuyến khích và bảo đảm đầu tư (ngày 25/10/1991); Hiệp định vận tải biển (ngày 25/10/1991); Hiệp định vận chuyển hàng không dân dụng (ngày 25/10/1991); Hiệp định hợp tác lâm nghiệp (ngày 5/11/1991); Hiệp định tránh đánh thuế hai lần (ngày 22/12/1997); Hiệp định về miễn thị thực cho người mang hộ chiếu phổ thông (tháng 6/2003).

Ngoài ra, hai nước còn ký một số thỏa thuận và bản ghi nhớ như Bản ghi nhớ về cuộc họp Ủy ban hỗn hợp lần thứ ba và Nghị định thư bổ sung Hiệp định hợp tác kinh tế-khoa học kỹ thuật (ngày

10/11/2001); Bản ghi nhớ về hợp tác thủy sản giữa Bộ Thủy sản Việt Nam và Bộ Biển và Thủy sản In-đô-nê-xi-a (ngày 8/1/2003); Thỏa thuận hợp tác về hàng đổi hàng giữa Bộ Thương mại Việt Nam và Bộ Công Thương In-đô-nê-xi-a (tháng 6/2003); Thỏa thuận hợp tác trong lĩnh vực dầu khí giữa Bộ Công nghiệp Việt Nam và Bộ Năng lượng và Tài nguyên In-đô-nê-xi-a (tháng 6/2003); Thỏa thuận về hợp tác kỹ thuật giữa Hiệp hội Cà phê - Cacao Việt Nam và Hiệp hội các nhà xuất khẩu cà phê In-đô-nê-xi-a (tháng 6/2003); Bản ghi nhớ về hợp tác mua bán gạo (tháng 4/2009); v.v...

Ủy ban Hỗn hợp về Hợp tác Kinh tế, Khoa học và Kỹ thuật (JC-ESTC) do Bộ trưởng Thương mại chủ trì, thành lập ngày 21/11/1990, họp hai năm/lần. Cùng với các cơ chế hợp tác song phương đề cập ở trên, đây là cơ chế hỗ trợ hiệu quả để thúc đẩy hợp tác giữa hai nước. In-đô-nê-xi-a là một nước lớn, thị trường lớn trong khu vực các nước Đông Nam Á hải đảo, còn Việt Nam là một nước lớn, nền kinh tế năng động, phát triển nhanh ở khu vực Đông Nam Á lục địa. Hai nền kinh tế hợp tác chặt chẽ với nhau sẽ tạo thành xương sống vững chắc cho Cộng đồng kinh tế ASEAN (AEC) trong giai đoạn phát triển mới. Việt Nam cũng là đối tác kinh tế quan trọng của In-đô-nê-xi-a trong khu vực.

Trong lĩnh vực thương mại hàng hóa song phương: Hợp tác thương mại hai nước đã có những bước phát triển đáng khích lệ. Nếu như năm 1995, kim ngạch thương mại hai chiều chỉ đạt 364 triệu USD; đến năm 2003 đạt 1,08 tỷ USD; năm 2006 khoảng 1,6 tỷ USD, theo đó In-đô-nê-xi-a đã trở thành một trong 7 nước thuộc khu vực châu Á nhập khẩu hàng hóa từ Việt Nam đạt trên 1 tỷ USD. Năm 2012, kim ngạch trao đổi hàng hóa hai chiều đạt 4,6 tỷ USD và tăng lên 5,6 tỷ USD năm 2016 và đạt 5,5 tỷ USD trong năm 2017.⁴ Năm

⁴ “Mối quan hệ mật thiết giữa hai nền kinh tế Việt Nam và Indonesia,” *Tạp chí Tài chính*, ngày 10/12/2019, <http://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/moi-quan-he-mat-thiet-giua-hai-nen-kinh-te-viet-nam-va-indonesia-316389.html>

Nghiên cứu Quốc tế số 4 (123)

2018, giá trị thương mại song phương tăng 8,5 tỷ USD và tăng lên gần 9,1 tỷ USD vào năm 2019.⁵ Hai bên phần đầu đạt mốc 10 tỷ USD vào năm 2020. Các mặt hàng Việt Nam xuất khẩu sang In-đô-nê-xi-a chủ yếu là gạo, dầu thô, xi măng, linh kiện điện tử, hàng nông sản. Việt Nam nhập khẩu từ In-đô-nê-xi-a các mặt hàng phân bón, xăng dầu, bao bì, thiết bị máy móc, vải sợi, giấy và bánh kẹo.

Bảng 1. Kim ngạch thương mại của In-đô-nê-xi-a với Việt Nam giai đoạn 2014-2019

(Đơn vị: triệu USD)

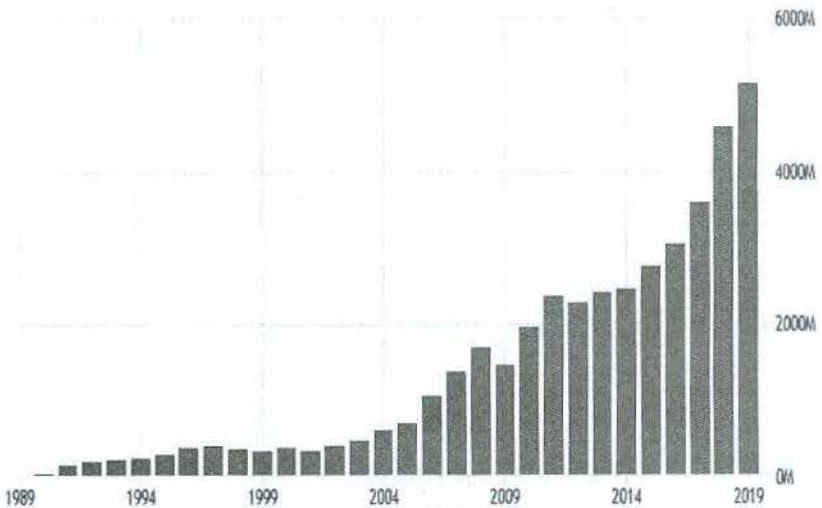
Năm	In-đô-nê-xi-a nhập	In-đô-nê-xi-a xuất	Tổng kim ngạch	Mức tăng xuất nhập khẩu
2008	793	1,728	2,522	2.6%
2009	748	1,546	2,294	-9%
2010	1,433	1,909	3,342	45.60%
2011	2,358	2,247	4,606	37.80%
2012	2,357	2,247	4,605	-0.02%
2013	2,453	2,372	4,828	4.84%
2014	2,890	2,497	5,388	12%
2015	2,852	2,743	5,595	4%
2016	2,618	2,970	5,588	-0.13%
2017	2,836	3,639	6,475	15.87%
2018	3,534	4,918	8,452	30.53%
2019	3,369	5,703	9,072	7.34%
6 tháng đầu năm 2020	1,304	2,487	3,791	

Nguồn: (VCCI. 2020; Vietnambiz. 1/2020; Chongbanphagia. 2009; Nguyen Duc Ngoc. 2016: 75; Vietnambiz. 7/2020)

⁵“Năm 2019: Nhiều dấu ấn trong quan hệ Việt Nam – Indonesia.”

Quan hệ thương mại giữa hai nước tăng giảm thất thường, song nhìn tổng quan thì có sự gia tăng mạnh mẽ qua các giai đoạn. Tính từ giai đoạn từ 2004-2008, trước thời điểm khủng hoảng kinh tế tài chính thế giới, tăng trưởng thương mại song phương hai nước đạt trung bình 27,8%. Cán cân thương mại trong giai đoạn này thặng dư đối với In-đô-nê-xi-a.⁶ Bảng 1, Hình 1, Hình 2 và Hình 3 cho thấy, từ năm 2010 đến nay quan hệ thương mại hai nước có bước phát triển mạnh mẽ.

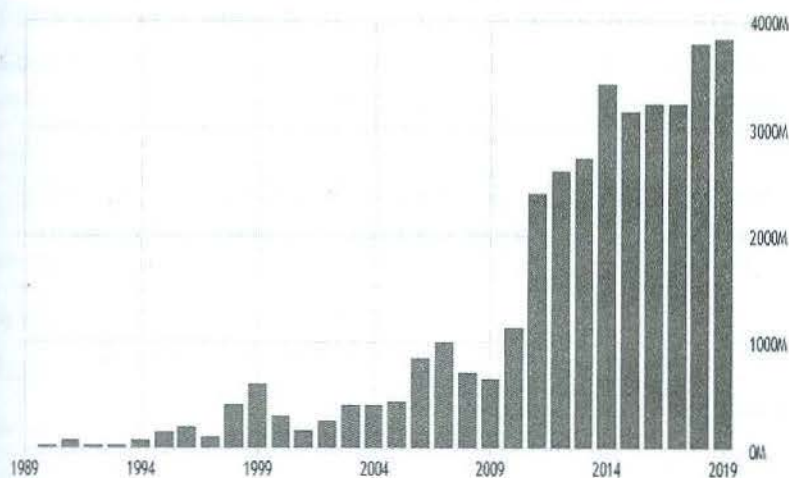
Hình 1. In-đô-nê-xi-a xuất khẩu sang Việt Nam

Nguồn: Khai thác từ (*Tradingeconomics* (a)).

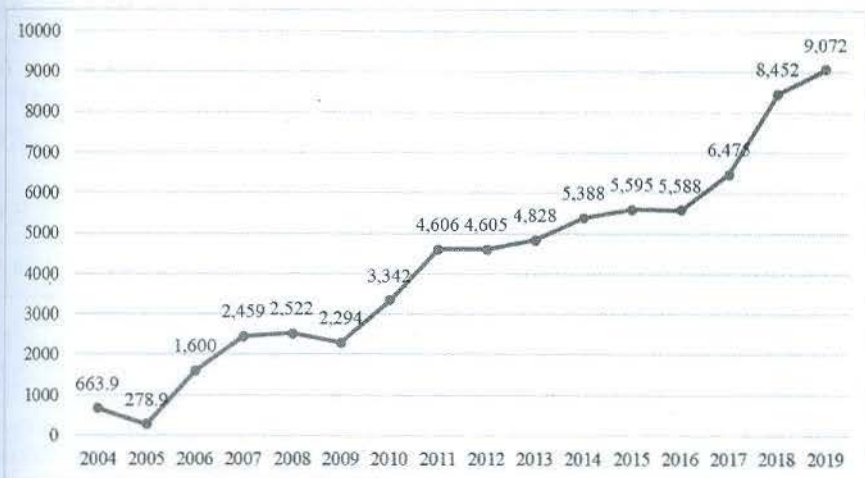
⁶ Nguyen Duc Ngoc, "Business Cooperation between Indonesia and Vietnam," *Sampurasun e-Journal* Vol 02, No. 01 (June 2016): 77.

Hình 2. In-đô-nê-xi-a nhập khẩu từ Việt Nam

Nguồn: Khai thác từ *Tradingeconomics* (b).

Hình 3. Diễn biến cán cân thương mại Việt Nam -In-đô-nê-xi-a từ năm 2004 đến năm 2019 (Đơn vị: triệu USD)

Nguồn: Nhóm tác giả xử lý số liệu từ các nguồn khác nhau: (VCCI. 2020; *Vietnambiz*. 1/2020; *Chongbanphagia*. 2009; Nguyen Duc Ngoc. 2016: 75; *Vietnambiz*. 7/2020)

Về chủng loại hàng hóa xuất nhập khẩu giữa Việt Nam và In-đô-nê-xi-a có phần tương đối giống nhau, điều này cho thấy tính bổ sung trong quan hệ thương mại vẫn chưa cao, cụ thể chúng ta có thể xem Bảng 2, Bảng 3 và Bảng 4 dưới đây:

Bảng 2. Hàng hóa Việt Nam xuất khẩu sang thị trường In-đô-nê-xi-a năm 2019 (Đơn vị tính: triệu USD)

Mặt hàng	Năm 2019	So với năm 2018 (%)	Tỷ trọng (%)
Tổng kim ngạch xuất khẩu	3,369	-4,69	10
Sắt thép các loại	574,094	7,76	17,0
Máy móc, thiết bị, dụng cụ phụ tùng khác	282,313	5,88	8,3
Hàng dệt, may	275,691	38,01	8,1
Nguyên phụ liệu dệt, may, da, giày	262,993	15,72	7,8
Điện thoại các loại và linh kiện	229,217	-9,9	6,8
Máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện	199,363	-19,54	5,9
Chất dẻo nguyên liệu	171,217	62,93	5,0
Phương tiện vận tải và phụ tùng	151,825	-1,67	4,5
Sản phẩm từ chất dẻo	105,818	-0,85	3,1
Xơ, sợi dệt các loại	77,928	12,21	2,3
Giày dép các loại	77,856	27,19	2,3
Sản phẩm hóa chất	77,642	14,49	2,3
Sản phẩm từ sắt thép	64,789	-11,71	1,9
Giấy và các sản phẩm từ giấy	61,655	26,01	1,8

Nghiên cứu Quốc tế số 4 (123)

Mặt hàng	Năm 2019	So với năm 2018 (%)	Tỷ trọng (%)
Kim loại thường khác và sản phẩm	43,813	-10,96	1,3
Cà phê	37,548	-69,61	1,11
Vải mảnh, vải kỹ thuật khác	37,364	9,92	1,11
Cao su	26,021	9,24	0,77
Sản phẩm gốm, sứ	20,361	45,76	0,6
Dây điện và dây cáp điện	19,749	-35,03	0,59
Gạo	18,396	-94,93	0,55
Sản phẩm từ cao su	17,894	29,68	0,53
Thức ăn gia súc và nguyên liệu	15,236	17,63	0,45
Bánh kẹo và các sản phẩm từ ngũ cốc	13,706	-8,27	0,41
Chè	10,291	14,73	0,31
Hóa chất	7,828	-63,49	0,23
Hàng rau quả	5,752	284,8	0,17
Hàng thủy sản	5,382	39,11	0,16
Than các loại	5,003	-80,09	0,15
Quặng và khoáng sản khác	2,336	-14	0,07
Sản phẩm nội thất từ chất liệu khác gỗ	1,739	6,23	0,05
Xăng dầu các loại	0,234	-82,28	0,01
Hàng hóa khác	468,174		13,9

Nguồn: Tính toán từ số liệu công bố ngày 13/01/2020 của Tổng cục Hải quan Việt Nam và *Vinanet*. 2020

Bảng 3. Tốp 10 mặt hàng Việt Nam xuất khẩu sang In-đô-nê-xi-a trong 6 tháng đầu năm 2020

STT	Mặt hàng	Trị giá (triệu USD)
1	Hàng hoá khác	163,265
2	Máy móc, thiết bị, dụng cụ phụ tùng khác	152,250
3	Sắt thép các loại	131,261
4	Hàng dệt, may	108,451
5	Điện thoại các loại và linh kiện	108,241
6	Nguyên phụ liệu, may, da, giày	100,968
7	Máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện	97,693
8	Chất dẻo nguyên liệu	76,854
9	Sản phẩm từ chất dẻo	41,495
10	Gạo	25,890

Nguồn: Tổng cục Hải quan và Vietnambiz. 7/2020

Bảng 4. Tốp 10 mặt hàng Việt Nam nhập khẩu từ In-đô-nê-xi-a trong 6 tháng đầu năm 2020

STT	Mặt hàng	Trị giá (triệu USD)
1	Than các loại	482,131
2	Hàng hoá khác	278,206
3	Sắt thép các loại	170,167
4	Dầu mỡ động thực vật	143,090
5	Kim loại thường khác	114,632

STT	Mặt hàng	Trị giá (triệu USD)
6	Máy vi tính, sản phẩm điện tử và linh kiện	103,213
7	Máy móc, thiết bị, dụng cụ, phụ tùng khác	99,494
8	Giấy các loại	96,201
9	Chất dẻo nguyên liệu	50,075
10	Nguyên phụ liệu thuốc lá	32,005

Nguồn: Tổng cục Hải quan và Vietnambiz. 7/2020

Trong lĩnh vực đầu tư: quan hệ đầu tư giữa hai nước có những bước tiến quan trọng. Tháng 6/1989, hai nước chính thức mở đường bay Việt Nam-In-đô-nê-xi-a. Nhiều tập đoàn lớn của In-đô-nê-xi-a đã vào Việt Nam để tìm kiếm cơ hội đầu tư. Tính đến năm 2006, tổng vốn đầu tư của In-đô-nê-xi-a vào Việt Nam đạt 137,5 triệu USD, với 13 dự án.⁷ Tính đến tháng 12/2008, In-đô-nê-xi-a có 21 dự án đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) có hiệu lực với tổng vốn đầu tư đăng ký đạt 178,4 triệu USD, vốn thực hiện 92,4 triệu USD, đứng thứ 32 trong số 84 quốc gia và vùng lãnh thổ có đầu tư vào Việt Nam. Đến hết năm 2008, Việt Nam cũng có ba dự án đầu tư tại In-đô-nê-xi-a với tổng vốn đầu tư đăng ký 46,18 triệu USD.⁸ Tính đến năm 2012, In-đô-nê-xi-a có 34 dự án với tổng số vốn đầu tư hơn 296 triệu USD, đứng thứ 27 trong tổng số 96 quốc gia và vùng lãnh thổ có đầu tư tại Việt Nam và đứng thứ 5 trong số các nước ASEAN có đầu tư tại Việt Nam. Riêng năm 2012, In-đô-nê-xi-

⁷ “Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng thăm chính thức Indonesia và Philippine,” *Công an Nhân dân Online*, ngày 08/08/2007, <http://cand.com.vn/Xa-hoi/Thu-tuong-Nguyen-Tan-Dung-tham-chinh-thuc-Indonesia-va-Philippines-4696>.

⁸ “Việt Nam-Indonesia: Quan hệ kinh tế-thương mại không ngừng phát triển,” *Trung tâm WTO*, ngày 28/04/2009, <http://chongbanphagia.vn/viet-nam-indonesia-quan-he-kinh-tethuong-mai-khong-ngung-phat-trien-n1355.html>.

a có ba dự án với tổng số vốn đầu tư 54,6 triệu USD. Tính đến năm 2013, In-đô-nê-xi-a có 38 dự án còn hiệu lực với tổng số vốn đầu tư hơn 320,5 triệu USD, đứng thứ 26 trong hơn 100 quốc gia và vùng lãnh thổ có đầu tư vào Việt Nam. Riêng năm 2013, In-đô-nê-xi-a có thêm bốn dự án cấp mới với vốn đăng ký cấp mới là 31,4 triệu USD. Đầu tư của In-đô-nê-xi-a vào Việt Nam tập trung vào các lĩnh vực thăm dò và khai thác dầu khí, khai thác than, ngân hàng, khách sạn, chế biến xuất khẩu gỗ, sản xuất sợi và may mặc.⁹

Sau khi hai nước nâng quan hệ lên Đối tác Chiến lược năm 2013, từ năm 2014 đầu tư của In-đô-nê-xi-a vào Việt Nam liên tục tăng. Năm 2014, In-đô-nê-xi-a có thêm hai dự án cấp mới với tổng số vốn đăng ký 46,09 triệu USD.¹⁰ Năm 2015, In-đô-nê-xi-a có thêm 5 dự án mới và hai dự án tăng vốn với tổng số vốn là 21,6 triệu USD.¹¹ Năm 2017, đầu tư trực tiếp nước ngoài của In-đô-nê-xi-a vào Việt Nam là 45,8 triệu USD, trong đó có 14 dự án mới với tổng vốn đăng ký 18 triệu USD; năm dự án tăng vốn với tổng số vốn là 21,75 triệu USD; 18 lượt góp vốn, mua cổ phần với giá trị 6,1 triệu USD.¹² Tính đến tháng 6/2018, In-đô-nê-xi-a tiếp tục đứng thứ 5 trong ASEAN và thứ 30/126 quốc gia, vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam với 71 dự án trị giá 514 triệu USD.¹³ Tính đến hết năm 2019, In-đô-nê-xi-a có 92 dự án còn hiệu lực với tổng số vốn đầu tư là 590 triệu USD, đứng thứ 28/130 quốc gia và vùng lãnh thổ có đầu tư vào Việt

⁹ Ban Quan hệ Quốc tế, “Hồ sơ thị trường Indonesia tháng 3/2015,” *VCCI*, http://asemconnectvietnam.gov.vn/WebLocalfiles/Huong/30102015103039indonesia_2014.pdf.

¹⁰ Như trên.

¹¹ Ban Quan hệ Quốc tế, “Hồ sơ thị trường Indonesia tháng 6/2016,” *VCCI*, https://vcci.com.vn/uploads/INDONESIA_6.2016.pdf.

¹² Ban Quan hệ Quốc tế, “Hồ sơ thị trường Indonesia tháng 3/2018,” *VCCI*, <https://vcci.com.vn/uploads/Ho-so-thi-truong-INDONESIA-2017.pdf>.

¹³ “Mối quan hệ mật thiết giữa hai nền kinh tế Việt Nam và Indonesia,” *Tài chính*, ngày 10/12/2019, <http://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/moi-quan-he-mat-thiet-giua-hai-nen-kinh-te-viet-nam-va-indonesia-316389.html>.

Nam,¹⁴ tập trung vào các lĩnh vực thăm dò và khai thác dầu khí, khai thác than, ngân hàng, khách sạn, chế biến xuất khẩu gỗ, sản xuất sợi và may mặc. Một số dự án đầu tư lớn gồm: Khu đô thị Nam Thăng Long - Ciputra (2,1 tỷ USD), Liên doanh khách sạn Horizon - Pullman Hà Nội (66 triệu USD). Hiện Việt Nam có 13 dự án đầu tư tại In-đô-nê-xi-a với số vốn 54,7 triệu USD trong các lĩnh vực dầu khí và khai khoáng.¹⁵ Riêng năm 2019, đầu tư trực tiếp nước ngoài của In-đô-nê-xi-a vào Việt Nam đạt 44 triệu USD, trong đó có 19 dự án mới với tổng vốn đăng ký 12,7 triệu USD, bốn dự án tăng vốn với tổng số vốn là 17,3 triệu USD, 25 lượt góp vốn, mua cổ phần với giá trị 14 triệu USD.¹⁶

Quan hệ quốc phòng - an ninh: In-đô-nê-xi-a là một trong những quốc gia ở khu vực có quan hệ quốc phòng-an ninh với Việt Nam sớm nhất, đặt phòng Tù viên quân sự từ năm 1964. Hai nước cũng ký kết một số thoả thuận và thiết lập một số cơ chế thúc đẩy hợp tác quốc phòng - an ninh song phương như Bản ghi nhớ về hợp tác phòng ngừa và đấu tranh chống tội phạm (tháng 5/2005); Bản ghi nhớ về hợp tác phòng chống tham nhũng (tháng 8/2007); Đối thoại chính sách quốc phòng cấp Thứ trưởng năm 2010, họp lần thứ nhất tháng 6/2019 tại Việt Nam; Đối thoại an ninh cấp Thứ trưởng năm 2016, họp luân phiên thường niên, họp lần thứ ba vào tháng 12/2017 tại In-đô-nê-xi-a; Tham vấn hải quân cấp Phó Tham mưu trưởng năm 2013, họp luân phiên thường niên, kỳ họp lần thứ tư tháng 9/2018 tại Việt Nam; Nhóm làm việc chung cấp Cục trưởng Cục Đối ngoại, Bộ

¹⁴ Ban Quan hệ Quốc tế, “Hồ sơ thị trường Indonesia tháng 3/2020,” *VCCI*, https://vcci.com.vn/uploads/INDONESIA_2020.pdf.

¹⁵ “Thông tin cơ bản về In-đô-nê-xi-a và quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a,” *Bộ Ngoại giao*, tháng 6/2020, http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/cn_vakv/ca_tbd/nr040819102944/ns170913161810.

¹⁶ Ban Quan hệ Quốc tế, “Hồ sơ thị trường Indonesia tháng 3/2020,” *VCCI*, https://vcci.com.vn/uploads/INDONESIA_2020.pdf.

Quốc phòng năm 2010, hợp luân phiên thường niên, kỳ họp thứ hai được tổ chức tháng 4/2017 tại Việt Nam v.v...

Hai bên cũng đã có nhiều hoạt động thúc đẩy hợp tác quốc phòng-an ninh song phương. Bên lề Hội nghị Cấp cao ASEAN 24 tại My-an-ma tháng 5/2014, hai bên nhất trí tích cực triển khai Chương trình hành động giai đoạn 2014-2018.¹⁷ Hai nước thường xuyên trao đổi đoàn, nổi bật có đoàn Bộ trưởng Quốc phòng (tháng 5/2010 và 8/2016), Tổng Tư lệnh quân đội In-đô-nê-xi-a thăm Việt Nam (tháng 2/2014). Bộ trưởng Quốc phòng Việt Nam thăm In-đô-nê-xi-a nhiều lần (tháng 5/2011, tháng 10/2017); Bộ trưởng Công an Việt Nam thăm In-đô-nê-xi-a (tháng 6/2016). Hai bên đã ký Tuyên bố tầm nhìn chung về hợp tác quốc phòng giữa hai nước giai đoạn 2017-2022; Bản ghi nhớ (MOU) về Hợp tác Quốc phòng (10/2010); Hiệp định Dẫn độ Tội phạm và Hiệp định Tương trợ Tư pháp về Hình sự (2013). Ngày 23/8/2017, Trung tướng Nguyễn Quang Đạm, Tư lệnh Cảnh sát biển Việt Nam và Phó Đô đốc Ari Soedewo, Tư lệnh Cảnh sát biển In-đô-nê-xi-a đã ký “Ý định thư về tăng cường hợp tác giữa Cảnh sát biển Việt Nam và Cảnh sát biển In-đô-nê-xi-a” nhân chuyến thăm chính thức In-đô-nê-xi-a của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Hai bên ký Tuyên bố Tầm nhìn chung giữa hai Bộ Quốc phòng về hợp tác quốc phòng giai đoạn 2017-2022 (tháng 10/2017). Trên cơ sở đó, các cơ quan chức năng hai nước đã triển khai hiệu quả, thiết thực hợp tác trên một số lĩnh vực như Hải quân, Không quân, Cảnh sát biển. Đồng thời, hai nước đã thiết lập cơ chế Đối thoại Chính sách Quốc phòng Việt Nam-In-đô-nê-xi-a, đánh dấu bước phát triển mới, tích cực trong quan hệ giữa Bộ Quốc phòng hai nước.¹⁸

¹⁷ “Hồ sơ thị trường Indonesia,” *Cục Xúc tiến Thương mại*, http://thitruongnongsan.gov.vn/images/2013/HSTT_Indonesia_-_update_2014.pdf,

¹⁸ “Việt Nam - Indonesia ký nhiều văn kiện hợp tác quan trọng,” *VnEconomy*, ngày 24/08/2017, <http://vneconomy.vn/thoi-su/viet-nam-indonesia-ky-nhieu-van-kien-hop-tac-quan-trong-20170824014831564.htm>.

Nghiên cứu Quốc tế số 4 (123)

In-đô-nê-xi-a và Việt Nam cũng phối hợp tương đối tốt trong vấn đề Biển Đông. Trong chuyến thăm In-đô-nê-xi-a của Tổng bí thư Nguyễn Phú Trọng tháng 8/2017, hai bên tái khẳng định tầm quan trọng của việc duy trì hòa bình, ổn định trong khu vực; bảo đảm an ninh, an toàn, tự do hàng hải và hàng không ở Biển Đông; giải quyết hòa bình các tranh chấp, tuân thủ luật pháp quốc tế, trong đó có Công ước Liên Hợp Quốc về Luật Biển 1982 (UNCLOS); thực hiện đầy đủ và hiệu quả Tuyên bố về Ứng xử của các bên ở biển Đông (DOC) và sớm đạt được Bộ Quy tắc Ứng xử của các bên ở biển Đông (COC). Đồng thời, hai bên cam kết tiếp tục phối hợp giải quyết tốt các vấn đề chung, trong đó có chống khủng bố, cướp biển, chạy đua vũ trang, phổ biến vũ khí hạt nhân...; hợp tác chặt chẽ về lập trường và hành động trên các diễn đàn quốc tế và khu vực, nhất là ASEAN, ASEM, APEC, Diễn đàn hợp tác Đông Á - Mỹ Latinh (FEALAC) và Liên Hợp Quốc cũng như trong các sáng kiến hợp tác kinh tế, thương mại khu vực và thế giới nhằm duy trì hòa bình, ổn định, tuân thủ các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế và Hiến chương Liên Hợp Quốc.

Bên cạnh đó, trong chuyến thăm Việt Nam tháng 12/2019, Ngoại trưởng In-đô-nê-xi-a Retno Marsudi chia sẻ với Phó Thủ tướng, Bộ trưởng Ngoại giao Phạm Bình Minh quan ngại về những diễn biến trên Biển Đông, đặc biệt là những hành vi xâm phạm các lợi ích chính đáng của các quốc gia ven biển, cản trở các hoạt động kinh tế bình thường đã có từ lâu, cho rằng những hành vi này ảnh hưởng nghiêm trọng đến hòa bình, ổn định và an ninh ở khu vực, trái với tinh thần của Tuyên bố về Ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC), ảnh hưởng đến môi trường đàm phán Bộ Quy tắc Ứng xử của các bên ở Biển Đông (COC). Hai Bộ trưởng nhất trí Việt Nam và In-đô-nê-xi-a cùng các nước ASEAN cần tiếp tục phối hợp lập trường, duy trì tiếng nói chung và vai trò trung tâm của ASEAN, đề cao trật tự dựa trên luật lệ và tinh thần thượng tôn luật pháp quốc tế,

trong đó có Công ước của Liên Hợp Quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS).¹⁹

Hợp tác trên các lĩnh vực khác: Các lĩnh vực văn hóa, giáo dục, du lịch cũng là những lĩnh vực hợp tác tiềm năng lớn giữa hai nước, đặc biệt từ năm 2012, khi hàng không Việt Nam mở đường bay trực tiếp Thành phố Hồ Chí Minh-Jakarta, lượng khách du lịch trao đổi giữa hai nước đã tăng mạnh. Về du lịch, tháng 2/2006, hai nước ký kết Thỏa thuận về hợp tác du lịch, tạo điều kiện cho hợp tác du lịch hai nước phát triển. Theo số liệu thống kê của Tổng cục Du lịch Việt Nam trong năm 2013 đã có 70.390 nghìn lượt khách In-đô-nê-xi-a đến Việt Nam. Trong những năm gần đây, In-đô-nê-xi-a trở thành một trong những thị trường tiềm năng của du lịch Việt Nam. Trong năm 2017 đã có 81.000 lượt khách In-đô-nê-xi-a đến Việt Nam, tăng 16% so với năm 2016. Năm 2018, có gần 88.000 lượt khách In-đô-nê-xi-a đến Việt Nam, tăng 8,5% so với năm 2017.²⁰ Khách du lịch từ Việt Nam đến In-đô-nê-xi-a năm 2019 được thống kê đạt 96.024 lượt, tăng 26,65% so với năm 2018 đạt 75.816 lượt khách. Tuy nhiên, con số này thậm chí còn chưa đến 1% trong tổng số khách du lịch Việt Nam ra nước ngoài với 9.772.570 khách năm 2018. Mặt khác, khách du lịch In-đô-nê-xi-a đến Việt Nam được thống kê đạt 106.688 khách năm 2019, tăng 21,31% so với lượng khách In-đô-nê-xi-a đến Việt Nam 2018.²¹

¹⁹ “Indonesia ủng hộ các sáng kiến của Việt Nam trong năm Chủ tịch ASEAN 2020,” *Thế giới & Việt Nam*, ngày 23/12/2019, <https://baoquocte.vn/indonesia-ung-ho-cac-sang-kien-cua-viet-nam-trong-nam-chu-tich-asean-2020-106655.html>.

²⁰ “Việt Nam mong muốn đón thêm nhiều khách du lịch Indonesia,” *Tổng cục Du lịch*, ngày 07/09/2018, tại <http://vietnamtourism.gov.vn/index.php/printer/27264>.

²¹ “Indonesia - Vietnam Economic Relations in 2019,” *Embassy of the Republic of Indonesia*,

<https://kemlu.go.id/download/L1NpdGVBC3NldHMvTGldHMvRXRjJTlwTWVu dS9BbGxJdGVtcy9JbmRvbmVzaWEIMjBwaWV0bmFlJTlwRWVnbm9taWMIM jBSZWxhdGlvbnMucGRm>.

Đề thúc đẩy ngành du lịch, cả In-đô-nê-xi-a và Việt Nam có kế hoạch mở thêm đường bay thẳng kết nối các thành phố lớn của hai quốc gia, đặc biệt là từ Jakarta đến Hà Nội, hoặc từ Đà Nẵng đến Surabaya. Hiện tại In-đô-nê-xi-a và Việt Nam có đường bay thẳng nối các thành phố Jakarta và Denpasar đến Thành phố Hồ Chí Minh, trong đó cả hai đường bay được Hãng hàng không Việt Nam khai thác với tần suất một chuyến bay mỗi ngày. Đường bay thẳng Thành phố Hồ Chí Minh - Bali được Hãng hàng không Vietjet khai thác, giúp tăng số lượng khách du lịch Việt Nam đến In-đô-nê-xi-a trong năm 2019.

Hợp tác giáo dục, đào tạo cũng là một trong những điểm nhấn trong quan hệ hai nước. Tháng 5/2005, hai bên đã ký Bản ghi nhớ về hợp tác giáo dục. Tháng 8/2007, hai bên ký Bản ghi nhớ về hợp tác văn hoá. Năm 2009, Chính phủ In-đô-nê-xi-a đã dành nhiều chương trình đào tạo và học bổng cho cán bộ và các tổ chức của Việt Nam. Hàng năm, In-đô-nê-xi-a cung cấp cho Việt Nam một số học bổng ngắn hạn, trung hạn trên các lĩnh vực giáo dục, văn hóa, ngôn ngữ... Ngoài ra, hai nước cũng đã ký Bản ghi nhớ (MOU) về Hợp tác Nghề cá và các vấn đề Biên (10/2010), Bản ghi nhớ về Hợp tác Nông nghiệp, Tài chính, Năng lượng (2013); Bản ghi nhớ lần thứ hai về giáo dục (2017); thành lập Nhóm làm việc chung về giáo dục - đào tạo cấp Thứ trưởng (2017); Tư pháp và Pháp luật; hợp tác cung cấp than; phát triển nông thôn; cung cấp khí đốt khu vực xuyên biên giới (8/2017); Thông cáo chung về tự nguyện tham gia hợp tác quốc tế về chống khai thác hải sản bất hợp pháp, không báo cáo và không theo quy định (IUU) và thúc đẩy quản lý nghề cá bền vững (9/2018)... Hiện có sáu cặp tỉnh/thành phố kết nghĩa (Jakarta - Hà Nội; Bà Rịa-Vũng Tàu-Padang; Huế - Yogyakarta; Đà Nẵng - Semarang; Sóc Trăng - Lampung và Kiên Giang-Tây Kalimantan). Thành phố Hồ Chí Minh đang xúc tiến việc thiết lập quan hệ kết nghĩa với tỉnh Bali.

Những vấn đề đặt ra trong quan hệ hai nước và triển vọng trong thời gian tới

Những vấn đề còn tồn tại

Mặc dù quan hệ Việt Nam-In-đô-nê-xi-a về tổng thể phát triển tốt đẹp, nhưng trên thực tế vẫn còn một số tồn tại nhất định cần phải khắc phục. Một là, *quan hệ hai nước chưa tương xứng với tiềm năng*. Quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a trong những năm qua đã đạt được nhiều thành tựu nổi bật trên các lĩnh vực. Tuy nhiên, những gì mà hai bên đạt được vẫn chưa xứng với tiềm năng của quan hệ hai nước.²² Trong khi In-đô-nê-xi-a có quy mô dân số 267 triệu người đứng đầu ở Đông Nam Á và đứng thứ 5 trên thế giới, dân số Việt Nam 97,3 triệu người, đứng thứ 15 trên thế giới và đứng thứ ba ở Đông Nam Á. In-đô-nê-xi-a có quy mô kinh tế lớn nhất Đông Nam Á, đạt 1.111,71 tỷ USD năm 2019, trong khi đó quy mô kinh tế Việt Nam đạt 261,63 tỷ USD đứng thứ 6 ở Đông Nam Á. Tổng thương mại In-đô-nê-xi-a năm 2019 đạt 398 tỷ USD đứng thứ 5 ở Đông Nam Á, trong khi đó tổng thương mại của Việt Nam cùng năm đạt 517,26 tỷ USD đứng thứ ba ở Đông Nam Á.²³ Điều này cho thấy, tiềm năng hợp kinh tế hai nước rất lớn, song hợp tác kinh tế hai nước trên thực tế vẫn còn tương đối khiêm tốn. Bên cạnh đó, quan hệ hai nước trong các lĩnh vực khác như quốc phòng-an ninh, văn hóa, giáo dục và du lịch còn chưa có những bước tiến lớn, nhất là quan hệ du lịch giữa hai nước còn tương đối khiêm tốn so với quy mô và năng lực thị trường hai nước.

Hai là, *một số tồn tại trong quan hệ hai nước liên quan đến vấn đề biển vẫn chưa được giải quyết*. Những tồn tại này có thể kể đến

²²“Việt Nam-Indonesia thúc đẩy hợp tác thương mại, công nghiệp và đầu tư,” *Công thông tin ASEAN Việt Nam*, ngày 30/08/2020, <http://asean.vietnam.vn/Default.aspx?Page=NewsDetail&NewsId=168933>.

²³ “Indonesia - Vietnam Economic Relations in 2019.”

như việc đàm phán phân định Vùng Đặc quyền Kinh tế (EEZ) vẫn chưa kết thúc. Tiếp nữa là vấn đề chấp pháp trên biển liên quan đến hoạt động ngư nghiệp giữa hai nước chưa có những tiến triển hướng tới giải quyết dứt điểm các vấn đề còn tồn đọng.

Đối với vấn đề đàm phán phân định EEZ, do quan điểm vận dụng nguyên tắc phân định biển và điểm cơ sở để tính chiều rộng lãnh hải khác nhau nên giữa Việt Nam và In-đô-nê-xi-a tồn tại một vùng chồng lấn khoảng 89.000 km.² Hai bên muốn có một vùng biển hoà bình, ranh giới được phân định rõ ràng. Qua nhiều vòng đàm phán, ngày 26/6/2003, Hiệp định phân định thềm lục địa giữa Việt Nam và In-đô-nê-xi-a được ký kết, có hiệu lực từ ngày 29/5/2007. Hiệp định phân định ranh giới thềm lục địa giữa Việt Nam-In-đô-nê-xi-a tạo thuận lợi cho hai nước thực hiện các quyền chủ quyền, quyền tài phán, quản lý và khai thác phần thềm lục địa của mình. Tuy nhiên, hiệp định chỉ giải quyết một vấn đề phân định thềm lục địa. Hiện nay, Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đang tổ chức đàm phán cấp chuyên viên về phân định EEZ giữa hai nước. Hai bên thảo luận các phương pháp phân định EEZ trên cơ sở các quy định của Công ước Liên Hợp Quốc về Luật Biển năm 1982. Đến nay, hai bên đã tiến hành đàm phán vòng 10 phân định EEZ, với kỳ vọng kết quả đàm phán sẽ góp phần tăng cường quan hệ đối tác chiến lược giữa hai nước và tạo điều kiện cho ngư dân hai nước khai thác hiệu quả nguồn lợi hải sản trên vùng biển của mình.

Bên cạnh đó, Việt Nam và In-đô-nê-xi-a còn *vướng mắc liên quan đến vấn đề chấp pháp trên biển đối với hoạt động ngư nghiệp*. Ví dụ, tháng 5/2019, In-đô-nê-xi-a cáo buộc tàu kiểm ngư Việt Nam đâm vào một trong những chiếc tàu của In-đô-nê-xi-a khi tàu này đang ngăn cản một tàu cá Việt Nam đánh bắt trong vùng biển mà In-đô-nê-xi-a tuyên bố chủ quyền. Hải quân In-đô-nê-xi-a cho biết hai tàu kiểm ngư Việt Nam đã cố ngăn cản họ bắt một tàu đánh cá bắt

hợp pháp bằng cách đâm tàu của họ.²⁴ Vụ việc khiến một bộ trưởng cấp cao của In-đô-nê-xi-a tuyên bố sẽ đáp trả bằng cách đánh chìm tàu đánh cá nước ngoài. Bộ Ngoại giao In-đô-nê-xi-a tuyên bố rằng bảo vệ chủ quyền và đảm bảo an toàn là ưu tiên hàng đầu của In-đô-nê-xi-a. Để đạt mục tiêu này, In-đô-nê-xi-a sẽ phản ứng mạnh mẽ trước mọi hành động xâm nhập lãnh thổ In-đô-nê-xi-a và thông qua giải quyết các vấn đề biên giới trên biển. Tổng thống Joko Widodo cũng nhiều lần tuyên bố rằng khoảng 5.000 tàu mà chủ yếu từ các quốc gia Đông Nam Á và Trung Quốc lân cận, đã đi qua và tiến hành các hoạt động bất hợp pháp ở vùng biển In-đô-nê-xi-a một ngày. Theo thống kê mới nhất của Bộ Hàng hải và Ngư nghiệp In-đô-nê-xi-a, từ tháng 10/2014 đến đầu năm 2015, In-đô-nê-xi-a đã bắt giữ 157 tàu và đánh chìm 151 tàu. Hầu hết trong số này là tàu của Việt Nam, Phi-líp-pin, Thái Lan và Ma-lai-xi-a.²⁵ Tháng 5/2019, In-đô-nê-xi-a đánh chìm 51 tàu cá nước ngoài hoạt động “phi pháp”, trong đó có 26 tàu của Việt Nam. Bộ trưởng Thủy sản và Hàng hải In-đô-nê-xi-a Susi Pudjiastuti cho biết đánh chìm tàu cá là cách giải quyết vấn nạn đánh bắt cá bất hợp pháp, không báo cáo, không được kiểm soát và tiêu thụ tài nguyên thủy sản của In-đô-nê-xi-a.²⁶

Rõ ràng chính sách ngoại giao thân dân của Tổng thống Joko Widodo giành được sự ủng hộ trong nước song lại gây ra phản ứng của các quốc gia láng giềng khi nước này thực hiện chính sách “đánh chìm” các tàu nước ngoài đánh bắt cá phi pháp. Một số nước cũng đã kêu gọi In-đô-nê-xi-a áp dụng biện pháp mang tính xây dựng hơn và phù hợp hơn với quan hệ ngoại giao giữa In-đô-nê-xi-a với

²⁴ “Jakarta nổ súng vì va chạm với tàu Việt Nam,” *Asia Times*, ngày 3/5/2019, <https://asiatimes.com/2019/05/vnm-jakarta-no-sung-vi-va-cham-voi-tau-viet-nam>.

²⁵ “The Trouble With Indonesia’s Foreign Policy Priorities Under Jokowi,” *The Diplomat*, January 09, 2015, <https://thediplomat.com/2015/01/the-trouble-with-indonesias-foreign-policy-priorities-under-jokowi>.

²⁶ “Indonesia đánh chìm 51 tàu cá ‘phi pháp’ gồm 26 chiếc từ Việt Nam,” *BBC News*, ngày 5/5/2019, <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-48167664>.

các nước liên quan xung quanh. Việc thực thi chính sách đốt và đánh chìm tàu đánh bắt cá trái phép cũng khiến cho hình ảnh In-đô-nê-xi-a với tư cách quốc gia thân thiện bị xấu đi.²⁷ Trước một số căng thẳng về ngoại giao liên quan đến chính sách cho nổ và đánh chìm tàu cá nước ngoài trong thời gian vừa qua, In-đô-nê-xi-a cũng đã có những điều chỉnh nhằm giảm căng thẳng với các quốc gia láng giềng.

Triển vọng quan hệ hai nước trong thời gian tới: Đối với việc phân định EEZ, cả Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đều thể hiện quyết tâm sớm kết thúc đàm phán vấn đề này. Phát biểu tại họp báo chung với Chủ tịch nước Việt Nam Trần Đại Quang ngày 11/9/2018, Tổng thống Joko Widodo nhấn mạnh: “Chúng tôi nhất trí cuộc đàm phán về vùng đặc quyền kinh tế EEZ giữa hai nước có thể được tăng cường, tôi rất hy vọng đàm phán đó có thể kết thúc sớm nhất.”²⁸ Trong cuộc gặp giữa Phó Thủ tướng, Bộ trưởng Ngoại giao Phạm Bình Minh và Bộ trưởng Ngoại giao In-đô-nê-xi-a Retno Marsudi ngày 21/6/2019, bên lề Hội nghị cấp cao ASEAN lần thứ 34 và các hội nghị liên quan tại Băng Cốc, Thái Lan, hai bên nhất trí tiếp tục xúc tiến đàm phán phân định vùng đặc quyền kinh tế chồng lấn giữa hai nước, tạo cơ sở pháp lý để quản lý hiệu quả vùng biển thuộc chủ quyền mỗi quốc gia; thúc đẩy hợp tác quốc tế; cam kết phối hợp chặt chẽ, chia sẻ thông tin về ngư dân, tàu cá, giải quyết các khác biệt trên tinh thần nhân đạo, quan hệ Đối tác Chiến lược cũng như đoàn kết ASEAN.²⁹

²⁷ “An Analysis of Indonesia Foreign Policy Under Jokowi’s Pro-People Diplomacy,” *Indonesian Perspective*, Vol. 1, No. 2 (July-Desember 2016): 9.

²⁸ “Indonesia muốn sớm phân định vùng đặc quyền kinh tế với Việt Nam,” *VnExpress*, ngày 11/9/2018, <https://vnexpress.net/indonesia-muon-som-phan-dinh-vung-dac-quyen-kinh-te-voi-viet-nam-3807549.html>.

²⁹ “Việt Nam - Indonesia tiếp tục xúc tiến đàm phán phân định vùng đặc quyền kinh tế.” *VOV WORLD*, ngày 22/6/2019, <https://vovworld.vn/vi-VN/chinh-tri/viet-nam-indonesia-tiep-tuc-xuc-tien-dam-phan-phan-dinh-vung-dac-quyen-kinh-te-759864.vov>.

Việt Nam và In-đô-nê-xi-a cũng thể hiện sự ủng hộ lẫn nhau trong nhiều vấn đề song phương và đa phương. Về vấn đề Biển Đông, hai bên cam kết tiếp tục hợp tác, chia sẻ lập trường, quan điểm với nhau và với các nước ASEAN để cùng giữ vững đoàn kết và tiếng nói chung, bảo đảm hòa bình, an ninh, ổn định ở Biển Đông, thúc đẩy thực hiện Tuyên bố về Ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) và sớm đạt được Bộ quy tắc về Ứng xử của các bên ở Biển Đông (COC) thực chất, hiệu quả và toàn diện.³⁰ Trong chuyến thăm Việt Nam tháng 9/2018, Tổng thống In-đô-nê-xi-a Joko Widodo phát biểu, “cảm ơn Việt Nam ủng hộ quan điểm của In-đô-nê-xi-a về khái niệm Ấn Độ - Thái Bình Dương, tin rằng điều này sẽ được duy trì trong ASEAN.” Nhân dịp này, lãnh đạo hai nước cũng nhất trí tăng cường hơn nữa quan hệ Đối tác Chiến lược; chia sẻ các giá trị chung về một khu vực hoà bình, ổn định, an ninh và an toàn; cam kết tiếp tục đẩy mạnh hợp tác quốc phòng, an ninh nhằm ứng phó với các thách thức an ninh truyền thống và phi truyền thống đang ngày càng gia tăng tại khu vực.³¹

Kết luận

Có thể nói, quan hệ hữu nghị truyền thống Việt Nam và In-đô-nê-xi-a đã phát triển tốt đẹp trong suốt 65 năm qua. Sự tương đồng về văn hóa, lịch sử đấu tranh giành độc lập dân tộc và phối hợp quan điểm chung trên nhiều diễn đàn khu vực và quốc tế là những nền tảng quan trọng đảm bảo cho quan hệ hai nước phát triển ổn định. Bước sang thập niên thứ hai của thế kỷ 21, quan hệ hai nước có những tiến triển mạnh mẽ, đặc biệt từ khi quan hệ hai nước được nâng thành đối tác chiến lược năm 2013. Trong những năm gần đây,

³⁰ Như trên.

³¹ “Indonesia muốn sớm phân định vùng đặc quyền kinh tế với Việt Nam,” VnExpress ngày 11/9/2018, <https://vnexpress.net/indonesia-muon-som-phan-dinh-vung-dac-quyen-kinh-te-voi-viet-nam-3807549.html>.

quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a trên cả bình diện song phương và đa phương đều phát triển theo chiều hướng tốt đẹp và toàn diện hơn. Hai nước ủng hộ nhau trên các diễn đàn quốc tế, khu vực, nhất là trong khuôn khổ ASEAN. Trong thời gian tới, cần thúc đẩy phát triển quan hệ trên các lĩnh vực chưa tương xứng với tiềm năng. Bên cạnh đó, cần tiếp tục khắc phục một số khó khăn, thách thức, trong đó có vấn đề hợp tác trên biển. Về tổng thể, hai nước có rất nhiều dư địa để củng cố quan hệ song phương tiến lên một giai đoạn phát triển mới, đi vào chiều sâu và toàn diện hơn nữa./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. “Việt Nam-Indonesia thúc đẩy hợp tác thương mại, công nghiệp và đầu tư.” *Cổng thông tin ASEAN Việt Nam*, ngày 30/08/2020. <http://asean.vietnam.vn/Default.aspx?Page=NewsDetail&NewsId=168933>
2. “Jakarta nổ súng vì va chạm với tàu Việt Nam.” *Asia Times*, ngày 3/5/2019. <https://asiatimes.com/2019/05/vnm-jakarta-no-sung-vi-va-cham-voi-tau-viet-nam>
3. “Indonesia ủng hộ các sáng kiến của Việt Nam trong năm Chủ tịch ASEAN 2020.” *Thế giới và Việt Nam*, ngày 23/12/2019”. <https://baoquocte.vn/indonesia-ung-ho-cac-sang-kien-cua-viet-nam-trong-nam-chu-tich-asean-2020-106655.html> truy cập ngày 10/9/2020
4. “Indonesia đánh chìm 51 tàu cá ‘phi pháp’, gồm 26 chiếc từ Việt Nam.” *BBC News*, ngày 5/5/2019. <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-48167664>
5. “Thông tin cơ bản về In-đô-nê-xi-a và quan hệ Việt Nam - In-đô-nê-xi-a.” *Bộ Ngoại giao Việt Nam*, cập nhật tháng 6/2020.

http://www.mofahcm.gov.vn/vi/mofa/cn_vakv/ca_tbd/nr040819102944/ns170913161810

6. “Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng thăm chính thức Indonesia và Philippines.” *Công an Nhân dân*, ngày 8/8/2007. <http://cand.com.vn/Xa-hoi/Thu-tuong-Nguyen-Tan-Dung-tham-chinh-thuc-Indonesia-va-Philippines-46961>
7. “Việt Nam- Indonesia: Quan hệ kinh tế-thương mại không ngừng phát triển.” *Trung tâm WTO*, ngày 28/04/2009. <http://chongbanphagia.vn/viet-nam-indonesia-quan-he-kinh-tethuong-mai-khong-ngung-phat-trien-n1355.html>
8. Cục Xúc tiến thương mại. “Hồ sơ thị trường Indonesia.” http://thitruongnongsan.gov.vn/images/2013/HSTT_Indonesia_-_update_2014.pdf
9. “Năm 2019: Nhiều dấu ấn trong quan hệ Việt Nam - Indonesia.” *Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam*, ngày 28/01/2020. <http://dangcongsan.vn/doi-ngoai/nam-2019-nhieu-dau-an-trong-quan-he-viet-nam-indonesia-547228.html>
10. Embassy of the Republic of Indonesia in Hanoi. “Indonesia - Vietnam Economic Relations in 2019”. <https://kemlu.go.id/download/LINpdGVBC3NldHMvTGldHMvRXXRjJTIwTWVudS9BbGxJdGVtcy9JbmRvbWVzaWEIMjBWaWV0bmFtJTIwRWVnbm9taWMIjBSZWxhdGlvbnMucGRm>
11. Muhammad Tri Andika. “An Analysis of Indonesia Foreign Policy Under Jokowi’s Pro-People Diplomacy.” *Indonesian Perspective*, Vol. 1, No. 2 (July-Desember 2016).
12. Nguyen Duc Ngoc. “Business Cooperation between Indonesia and Vietnam.” *Sampurasun e-Journal* Vol. 2, No. 1 (June 2016).

Nghiên cứu Quốc tế số 4 (123)

13. “Đổi thoại Chính sách Quốc phòng Việt Nam - Indonesia lần thứ nhất.” *Nhân Dân Điện tử*, ngày 25/06/2019. <https://nhandan.com.vn/chinhtri/tin-tuc-su-kien/item/40649802-doi-tohai-chinh-sach-quoc-phong-viet-nam-indonesia-lan-thu-nhat.html>
14. Prashanth Parameswaran. “The Trouble With Indonesia’s Foreign Policy Priorities Under Jokowi.” *The Diplomat*, January 09, 2015. <https://thediplomat.com/2015/01/the-trouble-with-indonesias-foreign-policy-priorities-under-jokowi>
15. “Mối quan hệ mật thiết giữa hai nền kinh tế Việt Nam và Indonesia.” *Tài chính*, ngày 10/12/2019. <http://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/moi-quan-he-mat-thiet-giua-hai-nen-kinh-te-viet-nam-va-indonesia-316389.html>
16. “Indonesia Export to Vietnam.” *Trading Economics*. <https://tradingeconomics.com/indonesia/exports/vietnam>.
17. Ban Quan hệ Quốc tế. “Hồ sơ thị trường Indonesia.” *VCCI*, tháng 3/2015. http://asemconnectvietnam.gov.vn/WebLocalfiles/Huong/30102015103039indoneSia_2014.pdf.
18. Ban Quan hệ Quốc tế. “Hồ sơ thị trường Indonesia.” *VCCI*, tháng 6/2016. https://vcci.com.vn/uploads/INDONESIA_6.2016.pdf
Ban Quan hệ Quốc tế. “Hồ sơ thị trường Indonesia.” *VCCI*, tháng 3/2018. <https://vcci.com.vn/uploads/Ho-so-thi-truong-INDONESIA-2017.pdf>.
19. Ban Quan hệ Quốc tế. “Hồ sơ thị trường Indonesia.” *VCCI*, cập nhật tháng 3/2020, https://vcci.com.vn/uploads/INDONESIA_2020.pdf “Thương vụ Việt Nam tại Indonesia.” *Vietnambiz*, ngày 20/01/2020. <https://vietnambiz.vn/thuong-vu-viet-nam-tai-indonesia-20200117103414661.htm>.

20. “Xuất nhập khẩu Việt Nam và Indonesia tháng 6/2020: Xuất khẩu cà phê tăng mạnh.” *Vietnambiz*, ngày 28/07/2020. <https://vietnambiz.vn/xuat-nhap-khau-viet-nam-va-indonesia-thang-6-2020-xuat-khau-ca-phe-tang-manh-20200728102724558.htm>.
21. “Việt Nam mong muốn đón thêm nhiều khách du lịch Indonesia.” *Tổng Cục Du lịch*, ngày 07/09/2018. <http://vietnamtourism.gov.vn/index.php/printer/27264>
22. “Kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam sang Indonesia giảm nhẹ trong năm 2019.” *Vinanet*, ngày 29/01/2020, <http://vinanet.vn/thuong-mai-cha/kim-ngach-xuat-khau-hang-hoa-cua-viet-nam-sang-indonesia-giam-nhe-trong-nam-2019-724448.html>
23. “Việt Nam - Indonesia ký nhiều văn kiện hợp tác quan trọng.” *Vneconomy*, ngày 24/08/2017. <http://vneconomy.vn/thoi-su/viet-nam-indonesia-ky-nhieu-van-kien-hop-tac-quan-trong-20170824014831564.htm>
24. “Indonesia muốn sớm phân định vùng đặc quyền kinh tế với Việt Nam.” *Vnexpress*, ngày 11/9/2018. <https://vnexpress.net/indonesia-muon-som-phan-dinh-vung-dac-quyen-kinh-te-voi-viet-nam-3807549.html>
25. “Việt Nam - Indonesia tiếp tục xúc tiến đàm phán phân định vùng đặc quyền kinh tế.” *Vovworld*, ngày 22/6/ 2019. <https://vovworld.vn/vi-VN/chinh-tri/viet-nam-indonesia-tiep-tuc-xuc-tien-dam-phan-phan-dinh-vung-dac-quyen-kinh-te-759864.vov>.